

În cazul întâmpinării barierelor în dezvoltare, colectivul trebuie să fie optimist și să caute permanent soluții în vederea rezolvării problemelor. Orice organizație școlară trebuie să-și stabilească drept obiectiv: dezvoltarea școlară care are loc în cadrul școlii, iar schimbarea constituie mecanismul principal al dezvoltării școlare. Învățământul și formarea profesională de înaltă calitate contribuie la favorizarea inovării în vederea schimbării modului de gândire al cadrelor didactice, a stilului de lucru, în general.

BIBLIOGRAFIE

1. ALECU, S. *Metodologia cercetării educației*. Galați: Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, 2005.
2. ANGHELACHE, V. *Managementul schimbării educaționale*. Iași: Editura Institutul European, 2012.
3. ANDRONICEANU, A. *Managementul schimbărilor*. București: Editura ALL Educațional S.A, 1998.
4. CLARKE, L. *Managementul schimbării*. București: Editura Teora, 2002.
5. CRISTEA, S. *Finalitățile educației*. vol. I. Pitești: Ed. Hardiscom, 1996.
6. TOMȘA, Gh. *Psihopedagogie preșcolară și școlară*. București: M.E.C., 2005.

STUDIU DE SPECIALITATE – CADRUL DIDACTIC PROMOTOR AL EDUCAȚIEI INTERCULTURALE ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

*Dorobanțu-Dina Roxana, profesor
Școala Gimnazială „I.C. LĂZĂRESCU”,
Țițești, județul Argeș, România*

CZU: 37.035:371.12

Abstract

In a constantly changing society, intercultural communication is the key to a climate of harmonious coexistence, interaction, based on appreciation, understanding and mutual respect. Intercultural education or interculturality is the concept used more and more frequently in the last 30-40 years – because it is on the agenda of all leaders with decision-making power in all areas of activity – to be solved.

The teacher is the promoter of intercultural education in an organized environment, in educational institutions. Extracurricular activities are the basis for the formation of a behavior whose foundation is interculturality.

Key-words: intercultural education, interculturality, globalization.

Educația interculturală este un domeniu relativ nou, despre care se vorbește din ce în ce mai mult în ultimii 30-40 de ani. Este una din temele abordate în psihologie, pedagogie, sociologie, istorie – întrucât soluționarea educației interculturale sau interculturalitatea se află prioritar pe agenda de lucru a factorilor cu rol decizional. Conceptual, interculturalitate presupune integrarea socială a grupurilor minoritare în mod „pașnic”, fără ca acestea să renunțe la propria identitate [4, 8]. Având în vedere libertatea de comunicare și a deplasării din ultimii 30 de ani – este de la sine înțeles că societatea modernă se află într-o nouă etapă, a adaptării la interacțiunea cu elementele culturale cu care intrăm în contact. Relativ recent (2007), orașul Sibiu a fost numit „capitată culturală europeană”, asemenea și orașele Timișoara, București și altele „aspiră” la acest titlu. Nu s-a schimbat nimic în arhitectura citadină sau în modul de conviețuire al locuitorilor. Orașele acestea au demonstrate în fapt că pot recunoaște, accepta și interacționa cu elementele culturale ale grupurilor minoritare cu care conviețuiesc, pot promova produse care au devenit emblematice pentru un grup minoritar sau o regiune și mai cu seamă au trecut testul timpului în modul de viețuire alături de minoritari sau alte naționalități. Experiența a demonstrat că orice grup socio-cultural aduce cu sine valori, care contribuie la diversitatea vieții comunității, care dau dinamism și frumusețe prin schimbul de dialog și implicarea membrilor săi

[9, 12]. Cel mai la îndemână exemplu îl regăsim în expunerea elementelor de port popular dintr-o anumită zonă, aparținând, de exemplu, minorității rușilor lipoveni, parte din vestimentație pe care ne-o însușim și noi, chiar dacă numai ocazional, tot facem acest lucru; fie de dragul celor cu care venim în contact, fie în amintirea unor evenimente la care am luat parte și ne stârnesc amintiri plăcute, fie pentru că ne „aranjează” ceva din portul lor ... important este că interacționăm cu cei cu care venim în contact; apreciem produsele gastronomice sau de artizanat, ascultăm unele melodii din repertoriul minorităților, luăm parte la „târguri” sau zile de sărbătoare locală, urmărim emisiuni TV și indiferent că suntem acasă ori la serviciu interacționăm cu persoane sau grupuri socioculturale – situații care țin de interculturalitate.

Școala, prin dascălii săi, are misiunea de a pregăti generația de mâine pentru transmiterea valorilor culturale și deschiderea față de aceste valori, în contextual frecvențelor interacțiuni sociale, educaționale, economice, politice, culturale, militare, sanitare, de protecția mediului sau pentru îmbunătățirea calității vieții. Două obiective majore aparțin școlii interculturale: păstrarea și promovarea diversității culturale. Dascălii au rolul de a promova pluritatea culturilor, acolo unde mediul multicultural presupune acest lucru, pentru că interculturalitatea înseamnă, mai înainte de orice, respectul diferențelor [10, 6], iar școala, ca instituție de educație și instructivă, își propune obiective pentru: a învăța, a cunoaște și a înțelege ceea ce ne leagă, ceea ce ne face asemănători, ceea ce ne apropie. Cercetările pedagogice au ca scop cunoașterea obiectivă, înțelegerea, analizarea, explicarea, optimizarea, ameliorarea, perfecționarea, reformarea și prospectarea fenomenului educational, a componentelor, a variabilelor și caracteristicilor acestuia în vederea perfectării tehnicilor de intervenție și sporirea calității în procesul de formare a personalității elevului.

Studiul de specialitate se realizează în viziune sistemică, prin investigarea teoretică și/sau practic-aplicativă a relațiilor funcționale și cauzale dintre componentele și variabilele fenomenului educațional, astfel încât să fie analizați cât mai mulți factori din sistemul educativ pentru a constata: personalitatea profesorului și a elevilor, relațiile psihosociale, condițiile psihologice și material din mediul școlar și familial etc. [2, 7].

Din analiza prospectivă a nevoilor educative pentru următoarele decenii, se desprinde obligativitatea școlii de azi de a înscrie în mandatul său materializarea unei formări având deschiderea către lume. Trăim într-un context psiho-socio-economic la nivel mondial, unde comunicarea, schimbul de experiență, deplasările au atins un meganivel, unde barierele lingvistice și cultural-religioase pot și trebuie să dispară.

În amplul proces al globalizării, fie aceasta economică, militară, sanitară, culturală, pentru protecția mediului sau de altă natură, toate cadrele didactice ar trebui să aibă o nouă formare, nu doar pentru folosirea tehnicii și a tehnologiei moderne de lucru (la distanță, virtual, online), ci să aibă o formare pentru deschiderea către lume, acoperind astfel conceptul de educație într-o perspectivă mondială. Acesta este și motivul pentru care treptat sunt introduse în curriculum școlar discipline care poartă generic denumirea noile educații: educația pentru mediu, educația pentru sănătate, educația pentru valori democratice, educația pentru dezvoltare durabilă, educația interculturală, educația financiară, educația pentru pace etc. [3, 13].

Libera circulație a persoanelor și a bunurilor, comunicarea directă sau online, astfel încât putem vedea sau vorbi cu cineva doar la un clic distanță, constituie premisa pentru factorii decizionali la nivelul fiecărei țări, de a crea condițiile pentru primirea și integrarea persoanelor ce provin din alte țări. Acesta este unul din motivele pentru educația la nivel mondial și educația

interculturală, în special, au la bază: valori democratice: libertate, dreptate, egalitate și pace; valori interculturale: pluralism, toleranță, deschidere către ceilalți; valori ale deschiderii către lume: solidaritate și cooperare [4, 7].

Cadrul didactic are obligația morală și profesională de a promova dialogul intercultural, luând în considerare documentele oficiale care susțin și legitimează această responsabilitate: „Declarația Guvernului din Quebec asupra relațiilor interetnice și interrasiale” – document în care „rasismul și discriminarea rasială sunt condamnate fără rezervă sub toate formele, respectul mutual între toate grupurile societății și participarea tuturor, indiferent de originea etnică, la dezvoltarea societății sunt definite ca valori ce trebuie promovate” [1, 25].

„Carta canadiană a drepturilor și libertăților” specifică: „toți au dreptul, în raport cu datoriile și obligațiile lor în sânul societății, la egalitatea șanselor de dezvoltare”; noi toți ar trebui să înțelegem că oamenii – indiferent de culoare, etnie, religie, stare socio-materială, avem aceleași drepturi fundamentale, fapt pentru care nu ar trebui să existe discriminare, scalvie (exploatarea modernă a femeilor, copiilor), rasism, trafic de persoane și de organe, terorism etc.

„Declarația Universală a Drepturilor Omului”, în sinteză, precizează: „educația trebuie să vizeze deplina dezvoltare a ființei umane și întărirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Ea trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia” [26, 28]. Un cadru didactic format în acest sens – promovează valorile democratice pe care se sprijină învățarea diversității culturale.

Constantin Cucuș afirmă: „Ceea ce leagă, în primul rând, instituția școlară de proiectul de integrare a elevilor și a tinerilor pe care îi primește este angajamentul său explicit față de reușita lor, angajament care este exigent mai ales în cadrul învățământului gimnazial. Reușita școlară înseamnă, de cele mai multe ori, randament școlar, fapt pentru care școala trebuie să cuprindă în inserția socială și elevi aparținând minorităților, etniilor sau altor naționalități, iar, mai nou, chiar imigranții” [16, 9 p. 258].

În baza schimbului de experiență, activitatea educațională desfășurată la catedră a permis cadrului didactic să constate, în ultimii 10-15 ani, cum sunt integrați copiii români (imigranți) în unele școli din state europene, ca urmare a stabilirii familiei pe termen lung, pentru a lucra în diferite domenii (construcții, agricultură, servicii etc.) În funcție de nivelul de achiziții, exprimat în baza evaluării testului de cultură generală, elevii români au fost integrați în aceeași clasă cu bulgari, marocani, ucrainieni, polonezi, moldoveni (din Republica Moldova), alături de aborigeni, care au același nivel de pregătire. În străinătate, limba de comunicare a tuturor elevilor este cea a statului respectiv și nimeni nu are clemență în privința învățării acesteia. În mod cu totul lăudabil, elevii români au fost asociați unor clase superioare față de nivelul de studiu absolvit în România, pentru că, în ciuda tuturor exprimărilor referitoare la calitatea învățământului românesc, elevii, în marea majoritate, au dovedit până acum cunoștințe temeinice și superioare aborigenilor (vezi Spania, Italia etc). „Integrarea este un proces de lungă durată, multidimensional. Acest proces în care stăpânirea limbii joacă un rol primordial nu este încheiat decât atunci când imigrantul sau descendenții săi participă plener la ansamblul vieții colective a societății de primire și manifestă față de acesta un sentiment de apartenență” [9, 10 p. 96].

Cadrele didactice ar trebui să aibă parte de o formare interculturală în acest sens, pentru ca noi să îi putem forma, la rândul nostrum, pe elevi și, implicit, pe părinți în spiritual interculturalității [3, 5]. Cultura și interculturalitatea sunt fenomene dinamice, într-o permanentă dezvoltare; astfel elevii participă într-un cadru organizat la școală, nu doar prin temele disciplinei

Educație interculturală (clasa a VI-a, trunchi comun), ci prin toate activitățile curriculare și extracurriculare, care presupun: comunicare, schimb de experiență cu copiii aparținând minorităților, grupurilor etnice de alte naționalități, în baza unor parteneriate educaționale sau proiecte cu finanțare europeană etc. [15, 17].

Cadrele didactice ar trebui să formuleze un discurs acceptabil și semnificativ pentru elevii care provin dintr-un mediu din ce în ce mai diversificat cultural, din cauza mediului socio-economic, al credințelor, al opțiunilor ideologice, cât și a originii etnice [20, 21].

Pornind de la obiectivele propuse, am putea susține că educația interculturală, ca obiect de studiu, are elemente de superioritate comparativ cu fizica, geografia, chimia, istoria sau alte discipline. Elevii nu primesc doar conținuturi, nu sunt comunicate doar noi cunoștințe, ci este disciplina școlară care continuie la dezvoltarea personalității umane, prin interacțiune cu ceilalți, respect, acceptare, înțelegere, toleranță, ajutor și prietenie față de minoritari, celor aparținând diferitelor grupuri etnice, dintr-un mediu socio-cultural diferit față de al nostru. Urmarea interacțiunii dintre noi și „ceilalți” constă tocmai în faptul că diferențele interculturale contribuie la sporirea valențelor culturale, care aduc diversitate și elemente culturale inedite în viața comunității și a fiecăruia dintre noi. În contextul liberei circulații pentru piața muncii europeană și mondială chiar, migrația, deplasarea persoanelor și implicit transferul de valori culturale constituie o temă de rezolvare pentru autorități, căreia trebuie să-i găsească soluție în timp real [12, 17]. Este absolut necesară, în acest sens, dezvoltarea unor politici antidiscriminatorii, prin care grupurile minoritare etnice și religioase să aibă sentimentul apartenenței la țara în care s-au stabilit. Realitatea istorică a demonstrat că, nici la a doua sau a treia generație de migranți, nu s-a definitivat apartenența la țara „gază”, deoarece valorile culturale nu sunt recunoscute și apreciate [7, 10]. Considerăm că pentru o mai bună integrare a elevilor, aparținând minorităților, grupurilor religioase, etnice sau socio-culturale, ar fi bine ca instituția de învățământ să armonizeze curriculum școlar național pe cele trei dimensiuni: Curriculum nucleu, Curriculum la decizia școlii și Activitățile extrașcolare. Dintre acestea trei – activitățile extrașcolare oferă mai multă flexibilitate în relațiile profesor – elev, elev – elev, profesor – părinte, fapt care poate să contribuie la formarea educației interculturale [1, 20].

Evenimentele care au avut loc în decembrie 1989 în România și apoi în 1991-1992 în celelate țări din fostul bloc comunist în Europa au condus la apariția și în țara noastră a unui fenomen, denumit *globalizare*. Deși abordarea acestui subiect suscită interes din partea specialiștilor din diverse ramuri, încă nu s-a ajuns la o definiție unanim acceptată, până în acest moment. Se vorbește din ce în ce mai mult despre fenomenul globalizării, despre o abordare strategică din punct de vedere global sau despre „o nouă ordine mondială”, o ideologie care își face simțită prezența la nivel Mondial [19].

Globalizarea ar putea fi definită ca un amplu proces, al cărui obiectiv principal ar fi integrarea tuturor statelor din punct de vedere economic, militar, sanitar, educațional, socio-cultural, care să conducă la obținerea egalității standardelor de viață și de dezvoltare. Obiectivul propus înseamnă interdependență economică, schimb de mărfuri și servicii, forță de muncă încadrată în orice colț al lumii, conform calificării și implicit interacțiune culturală [11, 14].

Luând în considerare că procesul globalizării presupune numeroase efecte, atât pozitive, cât și negative, vom zăbovi puțin numai asupra dimensiunii culturale. La prima vedere am putea spune că tezaurul cultural, exprimat prin obiceiuri, tradiții, port popular și poate, chiar, și limba vorbită, ar avea de suferit, ca urmare a tendinței de uniformizare, pe care o presupune

globalizarea [18, 22]. În realitate însă, valorile culturale autentice intră în sfera de atenție, spre păstrare și promovare de către fiecare stat, prin reprezentanții săi, în parte. În lucrarea „Efectele globalizării”, autoarea consideră că „Un accent deosebit trebuie pus pe dimensiunea culturală a sărăciei (apatie, neparticipare la viața culturală și artistică a comunității, lipsă de încredere, sentiment de inutilitate, abandon școlar, devalorizare a școlii și a menirii ei sociale), întâlnite atât la comunitățile sărace, dar și la cele bogate, existând și excepții, respectiv indivizi, grupuri și comunități care, deși trăiesc în sărăcie, încearcă s-o depășească prin cultură, învățatură, știință de carte și informare continuă, dar și comunități cu înalte standarde economice, care nu au nicio preocupare și nevoi culturale, valorile fundamentale fiind acumularea de bunuri materiale, bani și avuție sub diferite forme. Ne întâlnim aici cu fenomenul de dezumanizare și barbarizare, indus de globalizare” [11].

Într-o formulare recentă, „globalizarea este un complex amplu de procese care au ca obiectiv final realizarea integrării complete pe diferite domenii: economic, politic, militar, de securitate, social, cultural etc. În consecință, acest proces nu acordă prea multe șanse statelor de a trăi izolat. Practic, globalizarea înseamnă, în același timp, libertate și dependență, uniformitate, mișcări libere de bunuri, oameni și idei la scară mondială, trăsături locale combinate și confundate cu cele mondiale, lumea întreagă regăsindu-se astfel în fiecare localitate și, concomitent, fiecare localitate, regiune sau națiune regăsindu-se pe întreg mapamondul” [14, p. 70]. Privind în ansamblu, în perioada metamodernă a globalizării s-ar putea spune că omenirea este copleșită de schimbul de mărfuri, vânzare-cumpărare, iar omul modern este asaltat de internet, televiziune și preocupat în special de înavuțire și de creșterea nivelului de trai. Acest fapt generează o criză a sensului vieții, o situație anormală pentru cultură și educație, fapt îngrijorător pentru evoluția omenirii [10].

Influențele străine care se regăsesc în mediul socio-cultural și economic din țara noastră, după 1990, aduc cu sine unele inflexiuni culturii tradiționale, cel mai cunoscut exemplu fiind McDonalds. Astfel, într-o lucrare, apărută în 2005 la Editura Antet, autorul ține să precizeze: „Omul mondial sau globalizat, omul centrat doar economic, riscă să devină omul atomizat, care trăiește numai pentru producție și consum, golit de cultură, politică, sens, conștiință, religie și orice transcendență. Probabil, acesta este ultimul stadiu în evoluția umanității. În ciuda tuturor acestor avertismente nu putem evita sau elimina globalizarea la modul general și nici globalizarea culturii în esență [21, 22].

BIBLIOGRAFIE

1. IVASIUC, A.; KORECK, M.; KOVARI, R. *Agenția „Împreună”, Institutul pentru studierea problemelor minorităților naționale, „Educația interculturală: de la teorie la practică”, Convenția Internațională privind drepturile Economice, Sociale și Culturale, noiembrie 2010.*
2. BUTNARI, N. *Noile Educații. Suport de curs.* Chișinău: Universitatea de Stat Moldova, 2017.
3. CISCAI, L.; MARCHIȘ, I. *Educația interculturală și multimedia.* Cluj-Napoca: Editura Presa Clujană, 2008.
4. CEBANU, L. *Tendințe moderne în formarea inițială a cadrelor didactice. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, nr. 5/25.*
5. COJOCARU, V.; TICUȚĂ E. R. *Competențe anteprenoriale prin metode interactive. Ghid metodic.* Chișinău: Editura Pontos, 2011.
6. CRISTEA, G. *Pedagogie generală.* București: EDP, 2008.
7. RAI, C. *Educația interculturală – experiențe, politici, strategii.* Iași: Polirom, 1999.
8. CRISTEA, S. *Pedagogie.* Vol. I. Pitești: Editura Hardiscom, 1996.
9. CUCOȘ, C. *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale.* Iași: Polirom, 2000.

10. DASSEN, P. *Educația interculturală*. Iași: Polirom, 1999.
 11. ISAC, C. *Efectele globalizării*. Tg-Jiu: Universitatea „Constantin Brâncuși”.
 12. NICULA, I. *Tratat de Pedagogie școlară*. 1996.
 13. NEDELCU, A. *Fundamentele educației interculturale*. Iași: Polirom, 2008.
 14. NEGREA, ALINA-PETRONELA. *Economie teoretică și aplicată*. 2012, Volumul XIX, No. 9(574), p. 70.
 15. BEREZOVSKI, N.; CHISARI, L. Atitudinile și credințele parentale – factor prerogativ al educației interculturale a personalității în devenire. *Psihologie*. Chișinău, 2011, nr. 1.
 16. POPESCU, S. *Comunicarea interculturală*. Iași: Editura Institutului European, 2013.
 17. SCHIPOR, DOINA MARIA. „Formarea cadrelor didactice”. *Revista Română de Studii Culturale*. 2019, site.
 18. SOROS, G. *Despre globalizare*. Iași: Editura Polirom, 2002.
 19. STĂNESCU, V. *Globalizarea: spre o nouă treaptă de civilizație...*. Cluj-Napoca: Editura Eikon, 2009.
 20. VĂIDEANU, G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura Politică, 1988.
 21. *Repere ale Educației interculturale*, Consiliul Național al Tineretului din Moldova. Chișinău, Material elaborat în cadrul Proiectului „Dialog intercultural în Moldova”, 2013.
 22. ZIGMUNT, B. *Globalizarea și efectele ei sociale*. București: Editura Antet, 2005.
 23. Internet, site, consultat în octombrie 2019.
- Documente legislative:
24. Art. 13 din Convenția Internațională privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale, p. 4, conf. Ana Ivasiuc, Maria Koreck, Roberta Kovari, Agenția „Împreună”, Institutul pentru studierea problemelor minorităților naționale, „Educația interculturală: de la teorie la practică”, Convenția Internațională privind drepturile Economice, Sociale și Culturale, noiembrie 2010.
 25. Recomandarea nr. R (84) 18 a Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre referitoare la formarea cadrelor didactice în educație pentru înțelegerea interculturală, în special în contextual migrației. Sursă: Consiliul Europei, Comitetul Director pentru Educație, EDU. 2004, pp. 9-10, conf. Ana Ivasiuc, Maria Koreck, Roberta Kovari, Agenția „Împreună”, Institutul pentru studierea problemelor minorităților naționale, „Educația interculturală: de la teorie la practică”, Convenția Internațională privind drepturile Economice, Sociale și Culturale, noiembrie 2010.
 26. Recomandarea 1093/1989 privind educația copiilor migranților și Recomandarea 1111/1989 privind dimensiunea europeană a educației. Sursă: Consiliul Europei, Comitetul Director pentru Educație, EDU. 2004 (10) pp. 10-11.
 27. Consiliul Europei, Comitetul Director pentru Educație /EDU/ 2004 (10), p. 14.
 28. Recomandările nr. 1093/1989 și 1346 /1997 Consiliul Europei, Comitetul Director pentru Educație /EDU/ 2004 (10), pp. 14-15-1 conf. Ana Ivasiuc, Maria Koreck, Roberta Kovari, Agenția „Împreună”, Institutul pentru studierea problemelor minorităților naționale, „Educația interculturală: de la teorie la practică”, Convenția Internațională privind drepturile Economice, Sociale și Culturale, noiembrie 2010.

PORTRETUL MANAGERULUI IDEAL AL UNEI INSTITUȚII DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

*Dumitru Ana-Maria, professor
Școala Gimnazială Nr. 1, sat. Pildești, com. Cordon, jud. Neamț
doctorandă, UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 371.11:37.07

Abstract

Due to the social-cultural-political context, the status and role of the school manager has become increasingly complex. The school manager must benefit from a suitable training, he must assume the role of leader because from him are expected decisions, good organization, optimization of the instructive-educational process. The school principal is not only an administrative manager, but he is the coordinator of the entire activity in the school, both in the administrative, financial-accounting sense, and in the